

Regionální muzeum a galerie v Jičíně

Cesty Človíčka do minulosti
Závěrečná práce pro kurz Základy muzejní pedagogiky
2014/2015

Hradec Králové, 2015

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala samostatně, s využitím uvedených pramenů a literatury.

Mgr. Martina Pajerová

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Pavle Vykoupilové a Mgr. Bc. Soně Mertové za přípravu celého cyklu přednášek a především také za jejich ochotu a vstřícnost. Dále děkuji všem lektorům za jejich čas a informace, o které se s námi, účastníky kurzu, podělili. Vždy byly pro mě přínosné a nutily mě k zamyšlení nad mou prací, zda se v ní ještě nedá někde něco vylepšit.

Obsah

1. Úvod.....	5
1. 2 Edukátorské pracoviště jičínského muzea.....	7
1. 2. 1 Program Muzeum a škola	7
1. 2. 2 Program Muzeum na dotek	8
1. 2. 3 Program Muzeum hry	8
2. Muzejně edukační program Cesty Človíčka do minulosti ke stálé expozici Regionálního muzea galerie v Jičíně	9
2. 1 Základní údaje o programu	9
2. 2 Cíle projektu	10
2. 3 Popis programu	10
2. 3. 1 Človíček u lovců mamutů	11
2. 3. 2 Človíček u Keltů	12
2. 3. 3 Človíček na hradě.....	13
2. 3. 4 Človíček na zámku.....	14
2. 3. 5 Človíček a národní obrození	15
2. 3. 6 Človíček u císař pána	15
2. 3. 7 Človíček u Rumcajse	16
2. 3. 8 Človíček v muzeu	17
3. Didaktické metody	18
4. Organizační forma.....	20
5. Didaktické prostředky	21
6. Evaluace programu.....	22
7. Závěr.....	23
8. Zpracování do Příkladů dobré praxe pro webové stránky MCMP.....	25
9. Prameny a literatura	28
10. Seznam příloh.....	29
11. Přílohy	

1. Úvod

Od počátku padesátých let 19. století pracoval v Jičíně Krajský hospodářský spolek, odbočka Vlastenecké hospodářské společnosti v Praze. Ten se ale za změněných politických poměrů s českým prostředím příliš nevyrovnal a do roku 1860 vykazoval jen velmi malou činnost. Od roku 1863 však zde z povolení Ministerstva začala působit Muzejní společnost Jičínského kraje. Několikrát do roka se konaly přednášky a debaty na valných hromadách v Jičíně, Hořicích, Nové Pace a Lomnici nad Popelkou. Při třetí valné hromadě byla uspořádána malá výstava. Sbírkový materiál se vystavoval v prostorách hotelu U města Hamburku (dnešní restaurace Paříž). Po jejím skončení byly předměty rozebrány a uloženy v soukromí.

První hospodářsko - průmyslová výstava proběhla v Jičíně o rok později, ve dnech 6. - 8. června 1864, v místnostech a na zahradě hostince Hamburk, kde mezi 217 exponáty jich 87 vystavoval i Vojta Náprstek. Avšak spolek nedisponoval vlastními prostorami. Proto bylo žádáno, aby byly poskytnuty místnosti v nové školní budově, kde mohly vznikající a rozrůstající sbírky být uloženy. Městská rada částečně souhlasila se žádostí společnosti a umožnila uložení spolkové sbírky v zasedacím sále obecního výboru.

Postupně však docházelo k opětovnému úpadku muzea, kdy teprve v roce 1883 došlo z podnětu Literární jednoty v Jičíně k nové snaze oživit muzejní činnost. Avšak skutečnou hybnou pákou soustředěného sběru a vystavovatelské aktivity se staly až dvě výstavy: Jubilejní (1891) a Národopisná (1895). Právě Národopisná výstava měla své ohlasy i v samotném Jičíně. Již roku 1891 byl vytvořen Národopisný odbor, který roku 1895 prezentoval předměty z Jičínska právě na Národopisné výstavě v Praze. Již od počátku byla výstava sledována a komentována jičínskými novinami. Nový Muzejní spolek v Jičíně byl ustanoven 15. září 1895, především pod vlivem Ferdinanda Menčíka. Předměty z Národopisné výstavy se staly základem muzejních sbírek, které přešly z vlastnictví Národopisného odboru na Krajské muzeum. Následujícího roku získalo Krajské muzeum prostory v novostavbě Obecní spořitelny a teprve tehdy bylo možné instalovat stálou muzejní expozici.

Činnost muzea spočívala zpočátku převážně ve sběru materiálu, jeho konzervování a zajištění vhodného uložení. Od roku 1933 začala již i činnost publikační. Byly vydány dvě ročenky (1933 a 1934). Roku 1935 byl založen Sborník Muzejního spolku v Jičíně, jehož vydávání bylo za Protektorátu, 23. května 1941, zastaveno. Po válce již sborník nebyl obnoven.

Postupně začaly muzeu chybět prostory k uskladnění sbírkových předmětů. Za okupace, kdy přibýly archivy a knihy různých spolků, bylo muzeum uzavřeno. K znovuootevření došlo až 1. dubna 1947. Stav sbírek zahrnoval v té době asi 20 tisíc kusů a 30 tisíc knih. Dne 3. května 1948 muselo muzeum prostory spořitelny opustit. Nové místnosti získalo v prvním poschodí zámku, kde se uvolnilo místo po zásobovacím úřadě. Slavnostně bylo otevřeno 12. června 1949. Dne 1. ledna 1950 se muzeum stalo městským a bylo spravováno muzejní komisí. Roku 1954 byla dokončena úprava prostor bývalých zámeckých koníren. Dne 1. ledna 1954 převzal muzeum do své správy okresní národní výbor a městské muzeum se tak stalo okresním. V roce 1969 se započalo s rekonstrukcí zámku a v důsledku toho bylo muzeum pro veřejnost uzavřeno. Do místností expozice byly přestěhovány depozitáře, kanceláře a restaurátorská dílna.

V roce 1993 byla zpřístupněna výstava k 700. výročí založení města s velkým portrétem Albrechta z Valdštejna. Téhož roku byla 5. června (téměř po celém čtvrtstoletí) veřejnosti představena Konferenční síň, místo diplomatických jednání mezi Rakouskem, Pruskem a Ruskem proti Napoleonovi v roce 1813.

Roku 1995 byla instalací přírodovědné části dokončena stálá vlastivědná expozice. V dubnu roku 1998 byla zpřístupněna Panská oratoř kostela sv. Jakuba a výstava Katedrála uprostřed krajiny se stala součástí návštěvnického okruhu. V roce 2000 proběhly stavební úpravy zpřístupňující uzavřené prostory muzea spolu s vytvořením Herny a dílny. Dne 1. června 2002 byla otevřena vlastivědná expozice a výstavní chodba muzea a 15. června téhož roku muzeum představilo veřejnosti inovovanou vlastivědnou expozici spojenou s interaktivním způsobem prohlídky vycházejícím právě z Herny a dílny. Za toto nové pojetí expozice získalo v roce 2003 muzeum nejprestižnější tuzemské ocenění - 1. místo v celonárodní soutěži Gloria musaealis.

V současné době naplňuje muzeum veškeré funkce, které mu jsou definovány zákonem. Dochází k nepřetržité inovaci stálé expozice. Pro návštěvníky je připravená také řada zajímavých přednášek a výstav, u které usilují zaujmout návštěvníky nejen tématem, ale také způsobem zpracování. Ve své funkci není jičínské muzeum osamělým hráčem, spolupracuje s řadou institucí, škol a nabízí možnost dobrovolné činnosti.

Hravost muzea se odráží především ve stálé expozici muzea. Tu si návštěvníci mohou projít hned několika možnými cestami. První je tradiční, kdy je možné procházet expozicí a číst popisky u exponátů, popřípadě podrobné texty věnované danému období. Druhá vede s rodinným průvodcem do osmi sálů vlastivědné expozice a je založena na zážitku. Pro každý ze sálů byl vybrán charakteristický prvek, který je předmětem aktivity či herní situace. A tak

je možné vyzkoušet si například mletí na kamenném mlýnku, upříst nit na kolovratu, zahrát si loutkové divadlo anebo si třeba vyzkoušet psaní ve scriptoriu. Třetí z cest vede do vybudované muzejní Herny. Ta nabízí možnost sestavit z jednotlivých fragmentů dámské kostýmy odpovídající období osmi sálů. Uprostřed místnosti lze postavit různé podoby jičínského náměstí a na lamelovém panelu složit potřebnou předlohu podle historických pramenů.

V Herně také stojí Skříň otázek obsahující soubory nejrůznějších předmětů vztahujících se k osmi sálům expozice. V případě zájmu je možné navštívit také muzejní divadlo a sehrát třeba příběh Elišky Kateřiny Smiřické. Čtvrtá cesta rozvíjí téma Albrechta z Valdštejna. Návštěvníci si mohou vyrobit hůlku ze stočeného papíru, podobnou jakou má vévoda Valdštejn na všech vyobrazeních v jičínském muzeu. Za pomoci mapy rozkrývá další příběhy a tajemství zámku. Valdštejnova hůl je zároveň klíčem, někde vede ke spuštění hudby, jinde k roztočení stroboskopu a nakonec je tím jediným klíčem, který otevírá tajnou komnatu.

1. 2 ¹Edukátorské pracoviště jičínského muzea

Edukátorské pracoviště v Regionálním muzeu a galerii v Jičíně je úzce svázáno s pracovištěm pro práci s veřejností. Funguje od roku 2001, a to nejprve s časovou dotací 2 hodiny týdně současně s pracovištěm průvodců, dnes však už jako samostatné oddělení. Edukátorské pracoviště má určené tři hlavní programové proudy: Muzeum a škola, Muzeum na dotek a Muzeum hry.

1. 2. 1 Program Muzeum a škola

Pracoviště zajišťuje spolupráci jičínského muzea se školami všech stupňů a dalšími vzdělávacími zařízeními. Pro mateřské a základní školy do 3. tříd realizuje celoroční program Cesty Človíčka do minulosti, kterému se věnuje tato práce. Pro základní školy je nabízen Historicko - archeologický kroužek a projekt Jičínské náměstí kdysi a dnes. Základní a střední školy si mohou v jičínském muzeu zakoupit výhodné celoroční předplatné pro návštěvy výstav a stálé expozice. Tato služba je taktéž zprostředkovávaná edukačním oddělením a je školami hojně využívaná. Skoro ke všem výstavám je vytvářen doprovodný program a pracovní listy. Po dohodě se školou je možná komentovaná prohlídka výstavy s kurátorem výstavy či edukačním pracovníkem. Edukační pracoviště propojuje ve spolupráci také školy a

¹ Tato kapitola vznikla s využitím informací z webových stránek: <http://muzeumhry.cz/odborna-oddeleni/38-edukatorske-oddeleni>

Státní okresní archiv Jičín prostřednictvím projektů, kdy jedním z hlavních iniciátorů je právě muzeum, jak dobře ukazují projekty Cestička do školy (2004), Zpátky ni krok! (2009), Zachytit zmizelé (2010). Pracoviště se podílí také na tvorbě jednorázových dílen, které se vztahují buď k sezonním svátkům či k jednotlivým výstavám.

1. 2. 2 Program Muzeum na dotek

Program vznikl na základě dobré zkušenosti z praxe s interaktivní expozicí jičínského muzea, která obsahuje i objekty k hmatovému prozkoumání. Muzeum tak rádi navštěvují nevidomí a slabozrací návštěvníci. Právě expozice nabízí dostatečné množství vypovídajících informací a podnětů pro tuto skupinu návštěvníků. Dlouhodobě spolupracujeme s místním pracovištěm Tyflocentra, zajišťujeme speciální průvodcovské služby pro nevidomé a slabozraké ve stálé expozici i na krátkodobých výstavách. Podle možností zařazujeme hmatové prvky do standardních výstav. Zároveň tak „zdravé“ populaci představujeme svět nevidomých a pokoušíme se obě skupiny návštěvníků přirozeně integrovat. Součástí stálé expozice je tzv. haptická skříň: za 12 dvířky se skrývá 12 muzejních předmětů, které je možné prozkoumat pouze pomocí hmatu. Prostor je vybaven dalšími prvky pro nevidomé (naváděcí lišta, označení předmětů v Braillově písmu, popisy předmětů a návod pro nevidomé v Braillově písmu i v černotisku).

1. 2. 3 Program Muzeum hry

Pracoviště se zabývá hrou jako kulturním a komunikačním fenoménem. Využívá ji jako prezentačního prostředku muzea. Hravé prvky jsou zařazovány do výstav v podobě různých kvízů, bludišť, spojovaček, které slouží nejen k pobavení návštěvníka, ale také poučení. Podobnou funkci mají i pracovní listy, které jsou též součástí většiny výstav.

2. Muzejně edukační program Cesty Človíčka do minulosti ke stálé expozici Regionálního muzea a galerie v Jičíně

Již od roku 2008 fungují v jičínském muzeu strukturované prohlídky stálé expozice pro mateřské a základní školy. Od roku 2013 tento program získal s mým příchodem na pracovní pozici novou podobu. Ústřední postavou putování minulostí s dětmi se stala večerníčková postava Človíčka. Jeho využívání pro program odsouhlasil tvůrce této postavičky Pavel Teisinger. I když program dostal novou podobu a nového průvodce, zůstala mu podobná forma s programy předešlými, a to především propojením se sály stálé expozice muzea. Ty jsou postupně navštěvovány v osmi lekcích, kdy jsou dětem představovány základní údaje z dějin obecných, tak regionálních.

2. 1 Základní údaje o programu:

místo a termín: sály stálé expozice Regionálního muzea a galerie v Jičíně, program může jedna třída mateřské či základní školy navštívit v četnosti, která jim vyhovuje vždy v rámci jednoho školního roku,

téma: hlavním tématem lekcí jsou obecné a regionální dějiny od pravěku po současnost, ale také muzeum jako takové,

cílová skupina: mateřské a základní školy do 3. tříd z Jičína a okolí,

provázání s RVP²: vzdělávací obor Člověk a jeho svět (tematické okruhy: Lidé a čas, Lidé kolem nás, Místo, kde žijeme, Rozmanitost přírody), vzdělávací obor Dějepis (tematické okruhy: Člověk v dějinách, Počátky lidské společnosti, Křesťanství a středověká doba, Modernizace společnosti), vzdělávací obor Výchova k občanství (tematické okruhy: Člověk ve společnosti),

délka programu: 8 x 45 minut,

realizace programu: za školní rok 2013/2014 navštívilo program na 13 tříd, za školní rok 2014/2015 17 tříd mateřských a základních škol, během měsíce srpna proběhly dvě prohlídky

² Rámcově vzdělávací program pro základní školy (verze platná od 1. 9. 2013), úplné znění upraveného RVP ZV (online), c2015 (cit. 3. 4. 2015). Dostupné na webu Národního ústav pro vzdělávání: <http://www.nuv.cz/file/318/>

pro veřejnost v rámci programu "Cesty Človíčka do minulosti", které měly přiblížit edukační programy muzea dospělým.

2. 2 Cíle projektu

Cílem projektu je nejen děti mateřských a základních škol seznámit s obecnými, tak regionálními dějinami, ale především ukázat jim svět muzea jako takový, aby již v útlém věku zjistily funkci muzea a to, že se této instituce nemusí bát a že kromě poučení nabízí také zábavu. Skrze osm lekcí, během kterých se prochází jednotlivými sály stálé expozice, ale i dalšími místnostmi jako například Panskou oratoří či Hernou, děti zábavnou formou absolvují hned osm prohlídek muzea. Získají povědomí o práci muzejníků, jaký je důvod existence muzea a co jim může nabídnout. Cílem je tedy výchova návštěvníka od útlého věku, a to skrze zájem a pozitivní emoce. Děti by se měly díky pravidlům naučit v takovýchto institucích chovat a na co mají být například opatrné. Získají představu o různorodosti sbírkových předmětů, a že vzácné nejsou pouze mamutí kosti, ale například také starý kočárek jejich babičky.

2. 3 Popis programu

Jak již bylo uvedeno výše, program Cesty Človíčka do minulosti vychází z koncepce osmi lekcí navázaných na sály stálé expozice. Forma lekcí je podobná, avšak jejich obsah už se liší podle jednotlivých témat. Pro každou lekci je společný úvod, pravidla chování v muzeu, hledání ztraceného předmětu a omalovánka. Avšak některé lekce jsou obohaceny o ukázkou sbírkových předmětů či hru k danému tématu. Proto nyní popíšeme společný základ lekcí a pak se jim budu hlouběji věnovat jednotlivě níže v textu.

Po příchodu vždy jedné třídy mateřské či základní školy do muzea je představena nová podoba Človíčka pro danou lekci. V úvodu se liší pouze lekce první, kdy je Človíček představen jako průvodce dětí. Postava Človíčka byla vybrána z důvodu přiblížení programu dětem. Proti nim tak nestojí pouze dospělá osoba edukátorky, ale také pro ně z Večerníčků a knih známá postavička. Človíček, stejně jako ve svých knižních dobrodružstvích, objevuje v jednotlivých lekcích nové skutečnosti a informace. Aby se přizpůsobil jednotlivým historickým obdobím, ve kterých se pohybuje, mění svůj šat. Tak i děti dobře poznají, že se nacházejí v nové éře dějin. Během úvodu jsou dětem pokaždé připomenuta pravidla chování v muzeu.

Využíváno je imaginární bubliny, kterou si kolem těla děti drží pomocí rukou a kterou

si musí chránit před prasknutím. Dětem je vysvětleno, že je bublinka chrání proti nárazu do vitrín, soch a spolužáků. Další výchovným prvkem je klidové slovo "Medvědi!!". Žákům je vyprávěn příběh o muzejních medvědech, kteří jsou hodní a ukrývají se v depozitářích. Tito medvědi ale nemají rádi hluk, pobíhání a křik. Pokud děti v muzeu pobíhají a křičí, mohli by si pro ně medvědi přijít. Protože jako muzejní pracovník medvědy dobře znám, poznám, kdy se již blíží. Proto mohu děti upozornit, že medvědi jdou výkřikem "Medvědi!!". Když děti slyší toto slovo, musí okamžitě na místě ztuhnout jako sochy, nehýbat se a nemluvit. Medvědi tak přestanou slyšet hluk a spokojeně odejdou. Dětem je také připomenuta nutnost hlásit se, pokud chtějí mluvit nahlas.

Úvod každé lekce se odehrává ve foyer muzea. Průběh lekce již probíhá v dané místnosti stálé expozice. Ještě před vstupem do sálu je dětem ještě představena podoba skrytého předmětu. Každou lekci na ně čeká předmět nový, který měl pro danou etapu lidských dějin nějaký význam. Za nalezení předmětu je dítě odměněno bodíkem Človíčka. Po nalezení jsou vždy funkce a význam předmětu vysvětleny. Kromě nalezení ztraceného předmětu mohou děti získat bodík Človíčka za správnou odpověď na otázku či za dobré chování po celou lekci. A jak vypadá bodík Človíčka? Jedná se o papírovou kartičku 3 x 3 centimetry, která se nese aktuální podobu Človíčka. Na závěr každé lekce si děti vymalují a odnesou omalovánku, která se vztahuje k danému historickému období. Při rozloučení s dětmi je zmíněno téma další lekce.

2. 3. 1 Človíček u lovců mamutů

První lekce programu Cesty Človíčka do minulosti je specifická nutností představení všech pravidel, které byly uvedené výše v textu. Pro mnohé děti je první lekce zároveň prvním setkáním s muzeem. Na úplný začátek se dětem vždy představuji a nabízím jim možnost oslovení mé osoby. Z důvodu zvyku dětí využívám i výraz paní učitelka. Dále dětem vysvětluji, kde se právě nachází, proč je muzeum důležité a čím pro ně může být zajímavé. Představena je také samotná postava Človíčka. Děti odpovídají na otázku, odkud postavičku znají a je jim představena jeho podoba pro tuto lekci. Po vysvětlení funkce bubliny, klidového slova a hlášení se je dětem představen ztracený předmět pro tuto lekci - plyšový mamut. Žáci jsou upozorněni, že mamut musí být loven potichu, aby se nevylekal. Nálezce mamuta je nakonec odměněn bodíkem Človíčka. Po usazení dětí na koberec začíná samotné povídání o etapě lovců mamutů. Každé téma je ilustrované obrázkem pro lepší představu dětí.

Nejprve je vysvětlen vývoj člověka z opice. S dětmi hrajeme Hru na Afriku. Děti jsou rozděleny do dvou skupin. Skupina představující východní Afriku je na jedné straně oddělena vysokým pohořím, kde stále prší, druhá skupina žije na území bez deště. Děti z první strany se spokojeně vyvíjí dál v opičky, zato druhá strana musí s nastalým suchem změnit své návyky a z opiček se postupně stávají lidé chodící po dvou a používající nástroje. Dalším tématem povídání jsou kamenné nástroje. K demonstraci jejich podoby není využito pouze obrázek, ale přímo archeologické nálezy ze sbírek jičínského muzea. Děti si mohou nástroje vzít do rukou a osahat. I v povídání o mamutech je využito jeden ze sbírkových předmětů, a to mamutí stolička. U ní zkusí žáci uhodnout, o co se jedná a kam do těla mamuta patří. Poté je demonstrována velikost zubu oproti tváři dospělého člověka, což má za snahu ukázat, jak byli mamuti obrovská zvířata.

Dětem je také vysvětleno, proč se nemohli mamuti lovit do jam, což je dlouhodobě přejímaná nepravda. Děti si musí nejprve představit velikost mamuta, dále si musí uvědomit, že země v době ledové byla zmrzlá a nakonec jaké nástroje ke kopání tak obrovské jámy člověk v té době mohl používat. Důležitý pro život lovců mamutů byl také oheň. Dětem je položena otázka, jak si myslí, že mohl lovec mamutů oheň rozdělávat. Na obrázku je jim ukázána také souprava složená z dřívka a luku. Pro ještě lepší představu, co se děje během tření klacíku lukem, třou děti rychle svými dlaněmi o sebe. Tak lehce zjistí, že právě při tření vzniká teplo, které má v případě použití klacíku a luku za následek vznik ohně.

Posledním tématem je život pravěkých lovců, děti si mají uvědomit, že lovci nebyli primitivní lidé oblečení v kouskách kůží. Na obrázcích je jim představena rekonstrukce možné podoby stanoviště v Dolních Věstonicích. Žáci se také dozvědí, že už v tuto dobu si člověk dokázal ochočit psa, vyrábět krásné keramické sošky a malovat jeskynní malby. Po ukončení povídání jsou rozdány body Človíčka za chování a vymalována tematická omalovánka s mamuty a lovcem. Při rozloučení je sděleno dětem další téma lekce, která se bude konat příště.

2. 3. 2 Človíček u Keltů

V druhé lekci je na začátku dětem představena podoba Človíčka z minulé lekce a podoba nová. Děti tak mohou vidět změnu v oděvu svého průvodce. Připomenuta jsou opět pravidla chování v muzeu. Skrytý předmět pro tuto lekci je spona. Dětem je vysvětleno, jak tento předmět vypadá a je připodobněn k spínacímu špendlíku. Po objevení předmětu je nálezce odměněn bodem Človíčka a vysvětleno je, proč právě oděvní spona je tentokrát

ztraceným předmětem. Děti si prohlédnou své vlastní oblečení, odpovídají, pomocí čeho si jej spínají. Knoflíky a zipy Keltové, které dnes navštívíme, neznali, a proto svůj oděv spínali sponami, stejně jako náš Človíček svůj plášť ve své aktuální podobě. Po usazení je dětem postupně představen svět Keltů. Vysvětleno jim je, kdo Keltové byli, kde žili a že znají určité ty nejvíce známé, a to Asterixe a Obelixe.

Keltové v pravěku přinesli na naše území řadu novinek, které jsou dětem v lekci představeny. Jednou z nich byl rotační mlýnek. Ten je umístěn ve stálé expozici jičínského muzea jako interaktivní prvek a proto je možné dětem předvést, jak se na tomto mlýnku mlelo obilí. Stejně tak se nachází ve stálé expozici tkalcovský stav. Ukázkou tkaní na něm, ale také převyprávěním pohádky o Krtečkovi a kalhotkách, si děti uvědomují, jak náročná byla výroba textilu v minulosti. Již za pomoci obrázků jsou dětem představeny další řemesla Keltů, a to výroba mincí, výroba keramiky na rychle rotujícím kruhu a tavba železa. Stejně jako v minulé lekci je dětem vysvětlen způsob života Keltů a ukázáno, jak se změnil způsob bydlení od dob lovců mamutů. Na závěr lekce jsou opět rozdány body Človíčka za chování a vymalovány tematické omalovánky.

2. 3. 3. Človíček na hradě

Třetí lekce Cest Človíčka do minulosti se odehrává na středověkém hradě. Na začátek lekce je dětem ve foyer muzea představena předchozí a nová podoba Človíčka. Děti mohou opět porovnat, jak se změnil oděv našeho průvodce. Ztraceným předmětem pro tuto lekci je listina svázaná provázkem. V lekci se snažím žákům přiblížit život na středověkém hradě, děti si postupně uvědomují rozdíl mezi životem v moderní době a ve středověku. Hned na počátku vysvětlím, z čeho byl hrad postaven a jaké obranné prvky měl. Děti také odpovídají na otázku, zda se dnes ještě na hradech žije a pokud ne, co se s nimi stalo. Pomocí obrázku jsou dětem ukázány hlavní části hradu. Musí například odpovědět na otázku, proč je černá kuchyně nazývána černou. Dále je položena otázka, jak se na hradě svítilo či topilo. Děti tak postupně zjišťují, že na hradě nebyla elektřina, ústřední topení a netekla ani voda. V případě vody je dětem vysvětlen pojem prevét. Žáci obecně s velkou radostí poslouchají vyprávění o záchodě s otvorem do hradního příkopu.

Nutné je, aby si děti uvědomily, jaká byla móda na hradě. Že kalhoty u dívek nebyly možné a že páni nosili dvojbarevné punčocháče stejně jako Človíček pro tuto lekci. Na závěr je pro děti připraveno puzzle z papíru s obrázky hradů z okolí Jičína. Žáci si tak uvědomí, že i

nedaleko Jičína je několik zajímavých hradů, které do té doby třeba neznali. Po úspěšném složení puzzle je dětem vyprávěn příběh šlechtičny Elišky Kateřiny Smiřické. Tato reálná postava dějin Jičína se zamilovala do kováře a za to byla uvězněna na hradě Kumburk. Po svém osvobození se domáhala majetku na své mladší sestře Markétě Saloméne. Královská rada však rozhodla ve prospěch mladší sestry. Eliška Kateřina z nejasných důvodů v noci sestoupila do sklepa, kde byl uložen střelný prach, se svíčkou v ruce. Následoval obrovský výbuch, při kterém byla zničena západní část zámku, Eliška zemřela. I přestože Markéta Saloména výbuch zámku přežila, o rok později Jičín opustila, po bitvě na Bílé hoře, z důvodu své víry. Příběh lásky Elišky Kateřiny a kováře je zachycen v písni "Znám já jeden krásný zámek ..", kterou si děti poslechnou. V písni se nachází několik chyb, které děti musí odhalit. Příběh je také určitým úvodem do lekce příští. Po odchodu Markéty Salomény získává Jičín a okolní majetek Albrecht z Valdštejna. Na závěr lekce jsou uděleny body Človíčka za chování a vymalovány omalovánky.

2. 3. 4 Človíček na zámku

Tato lekce vznikla ve spolupráci s historičkou jičínského muzea Mgr. Hanou Fajstauerovou, která se zabývá životem Albrechta z Valdštejna. Ten je jednou z nejvýznamnějších postav dějin Jičína. Na úvod lekce je představena minulé a nová podoba Človíčka. Připomenuta jsou také pravidla chování.

Historička muzea dětem vypráví příběh vévody Albrechta z Valdštejna, který se narodil jako chudý šlechtic, ale dokázal získat díky své šikovnosti moc a majetek. Valdštejn byl skvělý vojevůdce, což ukazují i jeho vyhrané bitvy v třicetileté válce. Jako doklad neklidných časů si děti mohou na vlastní kůži vyzkoušet kyrys a helmu vojáka. Představeny jsou také zbraně této války, a to halapartna a partyzána, ale také dělová koule. Pro Jičín byl Albrecht z Valdštejna významný jako stavitel, zvětšil zámek, ale také nechal vystavět nový kostel sv. Jakuba a letohrádek Lodžii. Avšak s jeho rostoucí mocí začal být trnem v oku císaři. Ten nakonec Valdštejna zbavil majetku a práva na život a proto byl zavražděn v Chebu roku 1634.

Po rozdání bodů za chování a omalovánky je s dětmi navštíven skrze Panskou oratoř kostel sv. Jakuba. Tato významná stavba, dominanta Jičína, nebyla dokončena z důvodu smrti vévody Valdštejna. Děti se díky této návštěvě často dostávají poprvé do kontaktu i s prostorem kostela.

2. 3. 5 Človíček a národní obrození

Pátá lekce Cest Človíčka do minulosti se věnuje Národnímu obrození. Po úvodním představení nové podoby Človíčka a připomenutí pravidel chování je ve čtvrtém sále stálé expozice jičínského muzea hledána ztracená mince z tohoto období. Po nalezení a odměnění nálezce bodíkem Človíčka si s dětmi vyprávíme o novém období, které jsme se pomyslně vydali společně navštívit. Žákům se hned na začátek snažím vysvětlit, že v této době neexistovala Česká republika, ve které dnes žijeme, jako samostatný stát, ale byla součástí mnohem většího císařství s názvem Rakousko. V tomto císařství nevládl pan prezident, ale císař a všude na úřadech se mluvilo německy. Jako ukázkou toho využívám několik německých pozdravů a frází, a to "Guten Tag", "Was machst du?" atd. Upozorním, že se česky mluvícím lidem nelíbilo, že musí mluvit německy a že chtěli zachránit český jazyk před jeho zapomněním. Jedním z nich byl i Karel Jaromír Erben, který pocházel z nedalekého Miletína. Ten sbíral po vesnicích české pohádky a zapisoval je.

Děti mají pomocí obrázků uhádnout, o jaké pohádky se jedná (Zlatovláska, Hrnečku vař!, Otesánek ...). V této době nebyly nevznikaly jen knihy, ale také se hrálo loutkové divadlo po hospodách. Postaveno bylo i velké divadlo v Praze. Děti mají zkusit uhádnout jeho název. Někteří národní obrozenci chtěli nahradit všechna německá slova v češtině. Jako příklad je uveden kapesník. Ten chtěli obrozenci pojmenovat čistonosoplena a vymýtit tak slovo německého původu. V této chvíli přichází čas na hru s dětmi, kdy nahrazujeme další slova německého původu v češtině, a to knedlík, štrúdl, brýle, pantofle a tašku. Slovo se nesmí podobat tomu předešlému a musí vyjádřit způsob používání věcí. Knedlík je tak nahrazován slovy jako omáčník, brýle skloočka či bystroočka a z pantoflů se stávají teplonožky. Za závěr lekce jsou děti opět odměněny za dobré chování bodíkem Človíčka a vymalovávají si tematickou omalovánku.

2. 3. 6 Človíček u císař pána

Když se na tváři Človíčka objeví bujný vous, je jasné, že se nacházíme v šesté lekci, kdy pomyslně navštěvujeme „císař pána“, tedy Františka Josefa I. Vous se stává i ztraceným předmětem pro tuto lekci. V ní se dostáváme po připomenutí pravidel chování a představení vousaté podoby Človíčka do šestého sálu stálé expozice. Během povídání je dětem z minulé lekce připomenuto, že Česká republika v této době nebyla samostatná, ale součástí velkého císařství s názvem Rakousko, později Rakousko - Uhersko, ve kterém se mluvilo německy. Náš císař pán sídlil ve Vídni a jeho manželkou byla krásná Alžběta Bavorská neboli Sisi.

V této době se objevilo mnoho nového jako parní vlak, telefon či fotoaparát. S tím se nefotografovalo tak lehce jako dnes mobilem, a proto si děti zkouší, jak těžké bylo vydržet minutu před fotoaparátem nehýbat se, aby na fotografii nebyly rozmazané. Tou dobou se objevuje také kolo, které ale nevypadalo jako to naše dnešní. Buď mělo šlapky na předním kole, nebo bylo velmi vysoké.

Dětem je připomenuto, že se v tomto období vzniklo několik důležitých válečných sporů, a to prusko - rakouská válka, která se odehrávala i v samotném Jičíně a první světová válka. Ta je důležitá tím, že se po ní rozpadlo Rakousko - Uhersko a vznikl nový stát, jehož jméno musí děti uhodnout. Představen jim je náš první prezident a znak, ve kterém je dvouocasý lev. K němu je vyprávěna pověst o rytíři Brunclíkovi. Před závěrečným rozdáváním bodu Človíčka za chování a malování omalovánek je dětem ukázán stroboskop, který je součástí stálé expozice jičínského muzea a byl předchůdcem filmu.

2. 3. 7 Človíček u Rumcajse

V předposlední lekci se vydávám s dětmi do pohádek. Ústřední postavou dalšího povídání je totiž Václav Čtvrtek, další významná osobnost Jičína. Proto i nový vzhled Človíčka je nápadně podobný loupežníkovi Rumcajsovi. A co jiného může být ztraceným předmětem než žalud, kterým si tento bývalý jičínský švec nabíjel svou pistolí. V této lekci se s dětmi dostáváme do sedmé místnosti stálé expozice.

Na začátku dětem vyprávím o životě Václava Čvrtka, který ještě jako malý Vašek Cafourek odešel z Prahy se svou maminkou k dědečkovi do Jičína, protože tatínek šel do první světové války. O té vědí děti informace už z předešlé lekce. Jičín ho natolik inspiroval, že sem zasadil hned několik svých pohádek. I když z něj rodiče chtěli mít právníka, stal se Václav Čtvrtek spisovatelem. Pomocí obrázku jsou dětem připomenuty Čvrtkovy nejznámější pohádky (O makové panence a motýlu Emanuelovi, Říkání o víle Amálce, O vodníku Česílkovi, O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi, Cesty formana Šejtročka, Pohádky z mechu a kapradí, O Kubovi a Stázině, O Rumcajsovi). Děti nehádají jen název pohádky, ale také podrobnosti z jednotlivých příběhů. Za správnou odpověď jsou vždy odměněné bodem Človíčka. Takto je připomenuta i pohádka o Rumcajsovi. Z této knihy je také přečtena jedna z pohádek, a to *Jak se narodil Cipisek*. Po přečtení pohádky získávají žáci bodík za chování a malují si omalovánku Rumcajsovy rodiny.

2. 3. 8 Človíček v muzeu

Poslední lekce Cest Človíčka do minulosti se již neodehrává ve stálé expozici muzea, ale v Herně. Tato místnost je uzpůsobena pro dětské návštěvníky a je plná hravých prvků. V této lekci se dostáváme s dětmi do přítomnosti a přímo do samotného muzea. Během ní již děti nehledají ztracený předmět, ale je jim vyprávěn příběh houpacího koníka. Děti tak získávají základní povědomí o tom, jak muzeum funguje. Že koník byl někým darován, že má své číslo a svou kartu v databázi, jako mají děti své jméno a příjmení a rodný list.

Žáci zjišťují, kdo v muzeu také pracuje, na koho se mohou obrátit a že nejen prastaré stoličky mamutů, ale i kočárky, houpací koníci a i pro ně ne příliš starý čajový servis, se musí chránit. Na závěr této lekce je dětem slavnostně předán diplom za absolvování Cest Človíčka do minulosti, který nese jejich jméno a razítko muzea. Pro žáky základních škol je připraven test s otázkou ke všem lekcím a s nabídkami odpovědí k zakroužkování. Za každou správnou odpověď pak mohou děti získat bod Človíčka z daného období. Na úplný konec je dětem poděkováno za jejich účast na programu.

3. Didaktické metody

Lucie Zormanová uvádí, že metody tradičního vyučování jsou založeny na frontální výuce a určité nadřazenosti učitele, avšak v dnešní pedagogice je snaha o využití nových inovativních metod³. V tomto směru vidím přínos a výhodu muzejní edukace. Děti během ní získávají v prostředí muzea skrze vyprávění, vlastní zkušenost, smysly a spolupráci informace, které by jim v případě klasické výuky byly odvyprávěny od katedry. Právě oddělení dětí katedrou či vyvýšeným místem v muzeu mizí. Společně s dětmi během vyprávění totiž sedím na zemi v půlkroužku.

Během lekcí samozřejmě stále využívám i klasické výukové metody, snažím se je kombinovat s metodami inovativními. Z tradičních metod vyučování využívám monologické metody (výklad, vyprávění), dialogické metody (rozhovor), pozorování předmětů a jevů, předvádění (předmětů, činností), demonstraci statických obrazů a grafické a výtvarné činnosti⁴. V lekcích je pak z těchto metod nejvíce využito vyprávění a rozhovoru. Obě metody jsou vhodné z důvodu motivační funkce.

V případě vyprávění se snažím o vtáhnutí dětí do příběhu dané etapy lidských dějin, kdy lze dobře působit na fantazii a představivost žáka. Ta je částečně podpořená obrazovým doprovodem vyprávění. Rozhovor má pak výhodu v zapojení samotných žáků. Na základě otázek jsou žáci nuceni zamyslet se nad daným jevem a odpovědět. Otázkami jsou vedeni k novému poznání a nutná je jejich stálá pozornost. Pro zopakování informací získaných během lekce je využito i výkladu, který *"logicky a systematicky zprostředkovává učivo žákům"*⁵.

Skrze názorně - demonstrační metody se zapojují i další smysly žáků. Při využití sbírkových předmětů a interaktivních prvků ve stálé expozici zapojují děti hmat při osahávání pazourkových nástrojů či dělové koule z třicetileté války, sluch při mletí obilí na žernovu či poslechu písně o Elišce Kateřině Smiřické. Metody dovednostně - praktické jsou využity jen částečně, a to při kresbě omalovánky, která však tematicky odpovídá dané lekci a skrze malování a pozorování obrázku získávají děti další informace o životě, oděvu a krajině v daném historickém období.

³ ZORMANOVÁ, Lucie. Obecná didaktika. Pro studium a praxi. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a. s., 2014. s. 134. ISBN 978-80-247-4590-9.

⁴ tamtéž, s. 135

⁵ tamtéž, s. 136

Během lekcí je využito i aktivizačních výukových metod, a to hry a práce v kroužku. "V současné době mnohé inovační proudy akcentují význam hry jako vyučovací metody⁶". V první lekci je například využito simulace, během které si děti hrají na opice rozdělené ve východní Africe pohořím, což byla jedna z příčin vývoje člověka. Díky hře si děti dokážou lehce uvědomit, jaké důvody a podmínky vedly ke vzniku lidského rodu. Spíše minimálně je využito metod klasifikačních. Děti nejsou hodnoceny známkami. Jsou pouze odměňovány za dobrého chování a správné odpovědi. Netrestá se tedy nevědomost, ale pouze špatné chování. Tento způsob hodnocení je zvolen z důvodu minimalizace podoby s klasickým vyučováním.

U starších žáků je využito také didaktických testů, avšak opět nejsou klasifikovány a správné odpovědi jsou pouze odměňovány. Děti mají během testu možnost pracovat samotné či ve skupinkách. K hrám a malování omalovánek je využívána práce v kruhu⁷, kdy jsou děti rozděleny do menších skupin. Členové kruhu spolu musí spolupracovat a dojít cíle jako je například úspěšné složení puzzle hradu.

⁶ SKALKOVÁ, Jarmila. Obecná didaktika 2., rozšířené a aktualizované vydání. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a. a., 2007. s. 199. ISBN 978-80-247-1821-7.

⁷ ZORMANOVÁ, Lucie. Obecná didaktika. Pro studium a praxi. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a. s., 2014. s. 162. ISBN 978-80-247-4590-9.

4. Organizační forma

Pro splnění cílů programu je využíváno těchto organizačních forem: frontální vyučování v systému vyučovacích hodin a skupinové a kooperativní vyučování, kdy hlavní část lekcí tvoří především první z forem organizace. Stejně jako délky vyučovací hodiny využívám během lekcí určitý časový harmonogram a také každá lekce má svůj dílčí didaktický cíl⁸.

Během lekcí se snažím být v kontaktu s celou skupinou, ale i s jednotlivci. To právě nejlépe umožňuje frontální vyučování. Během něho dochází také k neefektivnějšímu předávání informací. Každé dítě tak má možnost slyšet stejnou informaci z dějin lidstva či Jičínska. Avšak tento způsob vyučování má své meze⁹. Z důvodu vytváření sociální interakce i mezi žáky samotnými je využito v některých případech rozdělení dětí do skupin. Žáci v nich pak řeší společně úkoly. V této chvíli dochází k jejich vzájemné interakci k tématu. S každou skupinkou dochází ke komunikaci a řešení jejich individuálního problému.

⁸ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika 2., rozšířené a aktualizované vydání*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a. a., 2007. s. 221. ISBN 978-80-247-1821-7.

⁹ tamtéž, s. 224

5. Didaktické prostředky

V rámci didaktických prostředků jsou využívány především učební pomůcky a multimediální systémy. Ty usnadňují proces učení a pomáhají hlubšímu osvojování vědomostí a dovedností¹⁰. Jedněmi z těch nejdůležitějších jsou skutečné předměty, a to, v případě muzea, ty sbírkové. Avšak *"na muzeálie nelze pohlížet jen jako na názornou a užitečnou pomůcku při vyučování"*¹¹. U těchto předmětů je vždy důležitá jejich jedinečnost.

K tomuto poznání pomáhají všechny lekce Cest Človíčka do minulosti, avšak nejvíce ta věnovaná přímo funkci muzea. Jako další pomůcky jsou využívány modely, a to především žernovu a tkalcovského stavu, oba v poměru 1:1. Tyto předměty lze využít při demonstraci činností a znalostí Keltů během druhé lekce. Využito je také zobrazení, které po vizuální stránce doplňuje každé z témat, které je dětem přibližováno, a to ať se jedná o fotku Věstonické venuše či obrázek z pohádky O Makové panence a motýlu Emanuelovi.

Během zapojení dalšího smyslu, sluchu, je využito zvukových pomůcek. V případě třetí lekce se jedná o písně Elišky Kateřiny Smiřické "Znám já jeden krásný zámek.". Během lekcí používám i literární pomůcky, a to například úryvek z pohádky Václava Čtvrťka „O Rumcajsovi a loupežnickém synku Cipískovi“. Použité jsou také rozmnožené materiály¹², a to omalovánky, které vždy dostane žák vlastní. Každá z pomůcek hraje v programu svou nezastupitelnou roli, a to v přiblížení využitých materiálů, způsobu práce s předmětem či ukázky jedinečnosti a nutnosti ochrany sbírkových předmětů.

Z technických prostředků je využito audio zařízení, které je součástí stálé expozice muzea, stejně tak jako interaktivních prvků (žernov, tkalcovský stav, stroboskop).

¹⁰ SKALKOVÁ, Jarmila. Obecná didaktika 2., rozšířené a aktualizované vydání. 2. vyd. Grada Publishing a. s., 2007, s. 249, ISBN 978-80-247-1821-7.

¹¹ ŠOBÁNOVÁ, Petra. Edukační potenciál muzea. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. s. 224. ISBN 978-80-244-3034-8.

¹² PETTY, Geoffrey. Moderní vyučování: praktická příručka. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. s. 274. ISBN 80-7178-070-7.

6. Evaluace programu

"Písenné didaktické materiály využívané v muzejním prostředí by měly podléhat pravidelné evaluaci ...¹³". A stejně by tomu mělo být podle mého názoru i u edukačních programů. V případě programu Cesty Človíčka do minulosti nyní nevyužívám konkrétní formulář, avšak v budoucnu zvažuji jeho vytvoření pro vyučující. Při aktuální evaluaci samotného programu vycházím z četnosti přihlášených škol a především z kladných reakcí jak vyučujících, tak dětí.

Příkladem toho je i stále se stupňující počet tříd a také opakované návštěvy mateřských a základních škol. Z důvodu oblíbenosti u dětí a i žádostí učitelů bylo tento školní rok zařazeno pokračování programu s názvem Cesty Človíčka do minulosti 2, který v podobě i schématu lekcí plně navazuje na program první. Jako určitá negativa či spíše organizační problémy je možné vidět časovou vytíženost mé osoby z důvodu spojení pracovní pozice edukátora s pozicemi dalšími. Určité problémy v sobě nese i využití sálů stálé expozice jako místa konání jednotlivých lekcí. I když se jedná z hlediska edukace samotné o místo v podstatě ideální, kde jsou děti obklopené sbírkovými předměty a jejich modely, dochází k občasnému střetu s dalšími návštěvníky či skupinami školních tříd. Tyto situace se nám v muzeu ale prozatím podařily vždy vyřešit.

¹³ JAGOŠOVÁ, Lucie - JŮVA, Vladimír - MRÁZOVÁ, Lenka. Muzejní Pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. 1. vyd. Brno: Paido, 2010. 257. ISBN 978-80-7315-207-9

7. Závěr

Regionální muzeum a galerie v Jičíně má dlouhou tradici sahající až na počátek 50. let 19. století. V roce 2002 byla otevřena obnovená stálá expozice s interaktivními prvky. Rok předtím vzniklo edukátorské pracoviště, avšak s dotací pouhých dvou hodin týdně. V dnešní době je toto pracoviště úzce spojeno s oddělením pro práci s veřejností a novináři. Pracoviště funguje ve třech programech, a to Muzeum a škola, Muzeum na dotek a Muzeum hry.

Právě v rámci programu Muzeum a škola je zajišťováno předplatné pro základní a střední školy, doprovodné programy k výstavám, tvorba pracovních listů školám na míru a také projekt Cesty Človíčka do minulosti vázaný ke stálé expozici. Tento program vznikl v roce 2013 s mým příchodem na pracoviště, ale koncepcí částečně navazuje na programy předešlé.

Průvodcem dětí během osmi lekcí není pouze osoba edukátorky, tedy mě, ale také večerníčková postava Človíček, která každou lekci mění svůj oděv podle daného historického období. Celý program je navázán na Rámcově vzdělávací program pro základní školy a jeho cílem je představit dětem nejen obecné a regionální dějiny, ale také muzeum jako takové. Často se totiž jedná o první kontakt dětí s touto institucí, a proto je nutné podchytit jejich zájem již v takto raném věku a ukázat jim, že muzeum je místem poznání, ale také zábavy. Děti se tak dostávají do přímého kontaktu se sbírkovými předměty a také s funkcí muzea.

Celý program je koncipován pro mateřské a základní školy do 3. tříd, je vždy individuálně uzpůsoben věku a znalostem dětí. Každá z lekcí trvá 45 minut. Děti postupně navštěvují nejen stálou expozici, ale i další prostory jičínského muzea jako Panskou oratoř či Henu. Úvod programu je pro každou lekci stejný, děti v něm jsou seznamovány s pravidly chování, jako je ochranná bublinka či klidové slovo "Medvědi!!". Pokaždé je dětem představena také nová podoba Človíčka a skrytý předmět.

Úvod lekce se vždy odehrává ve foyer muzea, její zbytek pak v jednom ze sálů expozice jičínského muzea. Během programu děti navštěvují lovce mamutů, Kelty, středověký hrad, jičínský zámek, období Národního obrození, císař pána, Rumcajse a muzeum. Součástí lekce je vždy povídání a malování tematické omalovánky. Některé jsou doplněny o hry, jako například skládání puzzle hradů z okolí Jičína.

Během programu je využíváno jak tradičních, tak aktivizačních metod výuky. Rozhovory s dětmi probíhají v půlkroužku, odpadá tak pocit nadřazenosti dospělé osoby u katedry. Informace jsou předávány většinou prostřednictvím rozhovoru a vyprávění, ale také

formou hry a práce v kroužku. U starších dětí je využita též metoda didaktického testu v podobě závěrečného kvízu. Hlavní organizační formou je frontální výklad. Kontakt je navázán se skupinami i s jednotlivci. Žáci jsou z důvodu interakce mezi sebou rozděleni při některých aktivitách do skupin.

V rámci jednotlivých lekcí je využito množství didaktických prostředků, a to především sbírkových předmětů. Ty se však v případě muzejní edukace nesmí stát pouhou vyučovací pomůckou, děti si musí stále uvědomovat jejich jedinečnost. K tomu je vede především poslední lekce programu, kde jsou vysvětleny jednotlivé funkce muzea. Důležitou úlohu mají interaktivní prvky stálé expozice jičínského muzea, jako například model žernovu nebo tkalcovského stavu. Během programu jsou užívány prostředky jak obrazové, doprovázející mé vyprávění, tak zvukové či literární.

K přímé evaluaci programu Cesty Človíčka do minulosti nedochází, i když tvorba elektronického dotazníku, který bude rozesílán učitelům, je v plánu. Hlavní evaluací v této chvíli se stává slovní hodnocení, pochvalné emaily a stále se rozrůstající se počet tříd. Ve školním roce 2013/2014 absolvovalo program 13 tříd, v tomto roce již 17 tříd. Z důvodu oblíbenosti programu vzniklo také jeho pokračování v podobě Cest Človíčka do minulosti 2 a uspořádány byly i dvě komentované prohlídky s Človíčkem pro rodiče s dětmi.

8. Zpracování do Příkladů dobré praxe pro webová stránka MCMP

Cílová skupina: žáci mateřských a základních škol do 3. tříd z Jičína a okolí

Tematická oblast: archeologie, historie, literatura, region, muzeum

Téma: Cesty Človíčka do minulosti

Cíl: Cílem projektu je děti mateřských a základních škol seznámit nejen s obecnými a regionálními dějinami, ale ukázat jim především svět muzea jako takový. Aby již v útlém věku pochopily funkci muzea, že se této instituce nemusí bát a že nabízí nejen poučení, ale také zábavu. Skrze osm lekcí, kdy děti procházejí sály stálé expozice, ale i dalšími místnostmi jako například Panskou oratoří či Hernou, zábavnou formou absolvují hned osm prohlídek muzea. Získají povědomí o práci muzejníků, zjistí, jaký je důvod existence muzea a co jim může nabídnout. Jedná se o výchovu návštěvníka od útlého věku, kdy je podchycen jeho zájem a pozitivní emoce. Děti se díky pravidlům naučí v takových institucích správně chovat a na co mají být například opatrné. Získají také představu o různorodosti sbírkových předmětů, protože vzácné nejsou pouze mamutí kosti, ale například také starý kočárek babičky.

Popis projektu:

1. Přivítání dětí v muzeu. Představení místa, kde se nacházejí a kdo jsem. Zároveň je dětem představen jejich průvodce - večerníčková postava Človíček. Ten bude děti provázet jednotlivými lekcemi, kterých bude celkem osm. Aby Človíček zapadl do každé historické éry, kam děti zavede, bude si měnit svůj oděv.
2. Děti jsou poučeny, jak se mají chovat v muzeu, kde je spousta vzácných předmětů. K zvýšení opatrnosti slouží hra na bubliny, kdy si děti kolem svého těla představují imaginární bublinku, která jim nesmí prasknout. Na zlobivé děti číhají muzejní medvědi, kteří nemají rádi ruch, křik a zlobení. Když se medvědi blíží a děti uslyší klidové slovo "Medvědi!!", musí ztuhnout.
3. V jednom ze sálů stálé expozice hledají děti ztracený předmět tematicky vázaný k dané etapě dějin lidstva. Může se jednat o plyšového mamuta, minci či žalud. Kdo předmět najde,

je odměněn bodem Človíčka neboli papírovou kartičkou o rozměru 3 x 3 cm.

4. Již při usazení v půlkroužku si s dětmi v dané místnosti stálé expozice povídáme o jedné historické etapě. Vyprávění je doplněno rozhovorem. Za správné odpovědi na otázky děti získávají body Človíčka.

5. Některé lekce jsou doplněné o didaktické hry a aktivizaci. Příkladem může být pexeso hradů či vymyšlení nových slov pro ta převzatá z němčiny v lekci o Národním obrození. Sedmá lekce je doplněna o čtení pohádky.

7. Pro děti jsou připravené omalovánky, které si v závěru lekce vymalovávají. Omalovánky jsou vždy tematicky svázány s daným obdobím.

8. Za správné chování v muzeu je každé dítě odměněno jedním bodem Človíčka.

9. Na závěr dochází k rozloučení s dětmi a představení tématu pro příští lekci.

10. Po ukončení všech osmi lekcí získává každý žák diplom se svým jménem a razítkem muzea.

Použité metody:

1. metody slovní - monologické - výklad, vyprávění, dialogické – rozhovor
2. metody názorně - demonstrační – pozorování předmětů a jevů, předvádění (předmětů, činností), demonstrace statických obrazů
3. metody praktické - grafické a výtvarné činnosti
4. aktivizující metody - didaktické hry, specifické metody

Didaktické prostředky:

Učební pomůcky: sbírkové předměty, modely, zobrazení, zvukové pomůcky, literární pomůcky, rozmnožené materiály

Technické prostředky: audio přehrávač

Prostory: stálá expozice a Herna jičínského muzea

Provázanost s RVP: vzdělávací obor Člověk a jeho svět (tematické okruhy: Lidé a čas, Lidé kolem nás, Místo, kde žijeme, Rozmanitost přírody), vzdělávací obor Dějepis (tematické okruhy: Člověk v dějinách, Počátky lidské společnosti, Křesťanství a středověká doba, Modernizace společnosti), vzdělávací obor Výchova k občanství (tematické okruhy: Člověk ve společnosti)

Délka programu: 8 x 45 minut

Četnost: za školní rok 2013/2014 navštívilo program na 13 tříd, za školní rok 2014/2015 17 tříd mateřských a základních škol, během měsíce srpna proběhly dvě prohlídky pro veřejnost v rámci programu "Cesty Človíčka do minulosti", které měly přiblížit edukační programy muzea i dospělým

Autor a realizace programu: Mgr. Martina Pajerová, Regionální muzeum a galerie v Jičíně

9. Prameny a literatura

Historie muzea a muzejního spolku (online). c2015 (cit. 13. května 2015). Dostupný na webu Regionálního muzea galerie v Jičíně: <http://muzeumhry.cz/muzeum-2>

Edukátorské oddělení (online). c2015 (cit. 13. května 2015). Dostupný na webu Regionálního muzea galerie v Jičíně: <http://muzeumhry.cz/odborna-oddeleni/38-edukatorske-oddeleni>

Rámcově vzdělávací program pro základní školy (verze platná od 1. 9. 2013), úplné znění upraveného RVP ZV (online), c2015 (cit. 3. 4. 2015). Dostupné na webu Národního ústav pro vzdělávání: <http://www.nuv.cz/file/318/>

ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika. Pro studium a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a. s., 2014. ISBN 978-80-247-4590-9.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika 2., rozšířené a aktualizované vydání*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a. a., 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3034-8.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování: praktická příručka*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-070-7.

JAGOŠOVÁ, Lucie - JŮVA, Vladimír - MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní Pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-207-9.

10. Seznam příloh

1. Podoba Človíčka v první lekci
2. Body Človíčka první lekce – přední strana
3. Zadní strana bodů Človíčka s logem muzea
4. Příklad doprovodného obrázku z první lekce
5. Omalovánka k první lekci (podle L. Baláka)
6. Podoba Človíčka v druhé lekci
7. Příklad doprovodného obrázku z druhé lekce
8. Omalovánka k druhé lekci
9. Podoba Človíčka ve třetí lekci
10. Příklad doprovodného obrázku ze třetí lekce
11. Omalovánka k třetí lekci
12. Podoba Človíčka ve čtvrté lekci
13. Příklad doprovodného obrázku ze čtvrté lekce
14. Omalovánka k čtvrté lekci
15. Podoba Človíčka v páté lekci
16. Příklad doprovodného obrázku z páté lekce
17. Omalovánka k páté lekci
18. Podoba Človíčka v šesté lekci
19. Příklad doprovodného obrázku z šesté lekce
20. Jeden z typů omalovánek k šesté lekci
21. Jeden z typů omalovánek k šesté lekci
22. Podoba Človíčka v sedmé lekci
23. Příklad doprovodného obrázku k sedmé lekci
24. Omalovánka k sedmé lekci
25. Podoba Človíčka v osmé lekci
26. Závěrečný kvíz ze všech lekcí pro žáky základních škol
27. Diplom pro všechny účastníky „Cest Človíčka do minulosti“
28. Přivítání dětí v muzeu – hra na „bublinky“
29. Hledání ztraceného předmětu během sedmé lekce
30. Objevení ztraceného předmětu během druhé lekce
31. Povídání s dětmi o středověkém hradu během druhé lekce
32. Povídání s dětmi během druhé lekce

33. Skládání puzzle hradů z okolí Jičína během druhé lekce
34. Děti malující omalovánku k druhé lekci
35. Vyplňování závěrečného testu
36. Děti s diplomy